

[Justitsministeren]

ninger, der fremkom først fra fru Lissa Mathiasen og dernæst fra andre om, at sagen jo er så vanskelig, at man ikke på forhånd kan sige, at der ikke vil opstå tilfælde, som ikke fuldt ud er klaret ad lovgivningens vej. Jeg ser da gerne, vi i udvalget drøfter spørgsmålet om vederlaget, om man kan sætte visse kriterier ind, så man kan undgå den situation, som fru Lissa Mathiasen beskæftigede sig med, nemlig at der alligevel bliver tale om, at der ydes et vederlag, selv om vi passer på i administrationen og også er opmærksom på det.

Men det er jo også rigtigt, som hr. Lenger kom ind på, at der så kan opstå situationer, hvor man må sige, at man må give adoptionsbevillingen alligevel af hensyn til barnet og af hensyn til den mor, der har afleveret barnet, som ellers ville kunne komme i en meget vanskelig situation. Men det skal selvfølgelig absolut ikke være noget generelt. Jeg vil bare ikke se bort fra, som hr. Lenger og fru Inger Stilling Pedersen kom ind på, at der kan være situationer, hvor man ikke uden videre kan trække en streg og sige, at det skal være sådan og sådan. Det kan man jo i det hele taget sjældent i disse spørgsmål.

Jeg er glad for de anerkendende bemærkninger, der er kommet – og dermed også til mine medarbejdere i justitsministeriet – om udformningen af lovforslaget og lovforslagets bemærkninger på dette absolut ikke helt lette område.

Udgangspunktet har jo været, at vi ikke ønsker at gribe ind i tilfælde, hvor man alligevel ikke kan hindre noget og heller ikke bør hindre noget, men at vi samtidig får en lovgivning, der beskytter den svage, sådan at den, der kunne tænke sig at blive rugemor på grundlag af en aftalesituation, hvori der indgår et vederlag, på forhånd ved, at det dels er forbudt med vederlag, dels at hun til enhver tid, også når hun har født barnet, kan trække ethvert tilsagn tilbage.

Jeg tror, det er meget afgørende at få udbredt kendskabet til, at sådan er det; ligegyldigt hvor mange aftaler der indgås i den situation, så er der ingen, der kan forlange en opfyldelse af det. Der er ingen faged, der kan sendes ud og bringe det i orden, og vi har altså fastslået, når vi gennemfører denne lovgivning, at det skal være sådan, at man ikke kan tvinge nogen ind i en situation som

denne, hvor alt jo taler for at beskytte dem, som nogen kunne tænke sig at tvinge.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af lovforslag nr. L 120:

Forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Afskaffelse af livstidsstraffen).

Af Lenger (VS) m.fl.

(Fremsat 21/1 86).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Lovforslaget fra VS går jo ud på, at vi skal afskaffe straffen »fængsel på livstid«. Vi behandlede spørgsmålet for et års tid siden, og det var også på grundlag af et forslag fra venstresocialisterne, der indgik i en række forslag, der indeholdt forskellige andre ting.

I lovforslagets bemærkninger begrundes genfremsættelsen med, at flere ved den lejlighed skulle have vist åbenhed over for venstresocialisternes forslag. Det er jo næppe mig, VS har tænkt på i den forbindelse. Jeg viste ikke åbenhed over for tanken om at afskaffe fængsel på livstid. Jeg mener ikke, vi kan undvære denne straffeform. Det er min opfattelse – og den tror jeg deles af mange – at der findes kriminelle, som er så farlige for andre, og som har begået så alvorlige forbrydelser, at der må være en mulighed for at anvende en sådan straf.

Selvfølgelig ved vi, at det er en særdeles ubehagelig straf for den dømte, der ikke ved præcis, hvornår han eller hun løslades, kan føle sig hensat til evig glemsel, og skal være

[Justitsministeren]

det samme sted altid. Det kan vi ikke gøre så forfærdelig meget over for.

En ting kan man dog gøre, og det mener jeg også man bør gøre af humane grunde; hvor der er mulighed for det, bør man give de pågældende chancen for at komme uden for murene – hvis man vel at mærke sikrer sig i enhver henseende, at der ikke kan ske noget, hvis og når det er farlige personer, det drejer sig om – altså en sikret, ledsaget udgang. Så meget mener jeg man kan gøre af humane grunde, og det er jo også blevet gjort. En beslutning herom er truffet fra min side i et konkret tilfælde for vel 1½ eller 2 år siden.

Den tidsubestemthed, som jeg talte om er gældende for de personer, der får fængsel på livstid, har man jo også fundet nødvendig med hensyn til de særlig farlige personer, der idømmes forvaring, og jeg synes i den forbindelse, der kan være grund til at fremhæve, at ændringer i brugen af livstidsstraffe vil kunne føre til ændringer i brugen af forvaring.

Ved en tidligere førstebehandling henviste jeg til, at straffelovrådet behandler spørgsmålet om det strafferetlige sanktionssystem. Siden da har vi haft flere debatter her i tinget om forskellige kriminalpolitiske spørgsmål. Den seneste havde vi for vel en måneds tid siden, og ved den lejlighed redegjorde jeg for straffelovrådets arbejde med kommissoriet: sanktionssystemet. Det var i forbindelse med beslutningsforslaget om afskaffelse af de automatiske prøveløsladelser.

Forud for debatten havde jeg endvidere fremsendt en udtalelse fra straffelovrådet om rådets arbejdsplan. Det fremgår af denne, at straffelovrådet håber at afgive delbetænkning om prøveløsladelse, strafferammer m.v. inden sommerferien i år, så i løbet af kort tid vil vi få straffelovrådets vurdering også af livstidsstraffen.

Vigtige kriminalpolitiske beslutninger bør jo ikke træffes på grundlag af enkeltsager, som har givet anledning til særlig debat i pressen og andre steder. Det er vigtigt, at beslutningerne på dette område træffes på grundlag af mere generelle overvejelser. Det er derfor ikke uden grund, straffelovrådet er blevet bedt om at vurdere problemerne.

Torben Lund (S):

Jeg er meget enig i nogle af de principielle indvendinger, forslagsstillerne har mod livstidsstraffen. Jeg tror, det er rigtigt, at der ikke er nogen som helst generalpræventiv virkning i livstidsstraffen i forhold til en meget langvarig tidsbestemt fængselsstraf. Jeg tror også, det er rigtigt, at livstidsstraffen som sådan giver vanskeligheder med hensyn til resocialiseringen, med hensyn til at forberede en indgang til samfundet igen.

Men når det er sagt, vil jeg også godt sige, at der efter min opfattelse er et behov for, at borgerne kan beskyttes ekstraordinært i særlige tilfælde; og det er en beskyttelse, som vi ikke kan acceptere bliver formindsket. Dermed vil jeg også sige, at vi ikke blot kan acceptere, at vi skulle afskaffe livstidsstraffen. Der findes en gruppe af særligt abnorme forbrydere, der findes en gruppe terrorister, som livstidsstraffen jo også vedrører, som vi absolut ikke kan acceptere uden videre skulle ud i samfundet efter afsoningen af et vist antal år i fængsel.

Derfor er det magtpåliggende for os, at vi får sikret, at denne gruppe af farlige lovovertrædere ikke uden videre har ret til at komme ud i samfundet efter et vist antal års afsoning. Dermed vil jeg egentlig tilslutte mig de bemærkninger, justitsministeren gjorde; hvis man tyr til at afskaffe livstidsstraffen, vil det efter min opfattelse indebære, at vi er nødt til at ændre på reglerne om forvaring eller i hvert fald få etableret en eller anden form for afsondring fra samfundet, der har forvaringslignende karakter.

Men jeg vil også godt sige, at vi vil være meget interesseret i, at man gør en yderligere indsats i behandlingen af disse abnorme forbrydere, sådan at udsigten til, at de pågældende kan komme ud i samfundet igen, ad den vej måske øges.

Så vidt jeg kan se, er der to alternative muligheder: enten må vi for en særlig gruppe af lovovertrædere opretholde livstidsstraffen, eller også må vi ændre på livstidsstraffens form, sådan at den måske får en mere forvaringslignende karakter. Og meningen med det er jo altså, som jeg nævnte før, at sikre borgerne imod denne formentlig meget lille gruppe af meget farlige lovovertrædere.

Jeg kan altså ikke give nogen tilslutning til lovforslaget, som det foreligger, men vi vil gerne gå ind i drøftelser med folketingets

[Torben Lund]

andre partier og med justitsministeren, om vi kan ændre på livstidsstraffens form.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Jeg vil gerne spørge hr. Torben Lund: hvad er det for sikkerhedsmæssige hensyn, hvad er det for nogle interesser hos borgerne, der skal varetages ved, at man holder folk indespærret ud over 16 år? Hvad er det for nogle sikkerhedsmæssige spørgsmål, der ikke kan løses inden for en periode på 16 år?

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Vi har jo i forvejen forvaringsregler, dvs. en tidsubestemt sanktion, og i de tilfælde har man altså valgt at sige: her er en gruppe af farlige lovovertrædere, for hvem man ikke kan sætte et bestemt tidspunkt for, hvornår de igen skal være deltagere i det almindelige samfundsliv. Her vælger man altså at beskytte borgerne imod særlig farlige lovovertrædere.

Så har vi livstidsstraffen ved siden af, og ganske givet har situationen i mange af de tilfælde været den, at man fra domstolens side i forbindelse med sanktionsudmålingen har overvejet, om der var grundlag for forvaring.

Dér er det, jeg siger, at hvis vi afskaffer livstidsstraffen, så føler jeg mig overbevist om, at vi vil være nødsaget til at finde en forvaringsordning eller en forvaringslignende ordning for en vis gruppe af dem, der i dag får livstidsstraffen. Der er personer – jeg vil nødig sætte navn på – som jeg i hvert fald ikke vil tage ansvaret for på ny deltager i samfundslivet.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

På sin vis er det jo noget rod at starte med at sige: ja men vi har jo en forvaringsordning, og når det så åbenbart viser sig, at domstolene måske i visse situationer er lidt utilbøjelige til at bruge forvaringsordningen, så laver vi forvaringsordninger og kalder det livstidsstraf.

Enten må man da bruge den forvaringsordning, der er tale om, eller også må livstidsstraffen have en selvstændig mening ved

siden af forvaringen. Det vil jeg gerne have hr. Torben Lunds kommentar til, for det er jo sådan set det, det handler om: opgøret med den selvstændige mening, livstidsstraffen har.

(Kort bemærkning).

Lenger (VS):

Nu er forudsætningen for at anvende livstidsstraffen jo, at man er fundet strafegnet. Derfor vil jeg gerne spørge hr. Torben Lund, om hans bemærkninger skal forstås på den måde, at livstidsstraffen i dag efter hans mening anvendes over for nogle mennesker, som den faktisk ikke burde anvendes over for, sådan at forstå at kritikken i virkeligheden først og fremmest rammer den praksis, vi har i dag, og ikke så meget er en kritik af selve det lovforslag, som vi har fremsat.

Vi kan da også godt komme i tanke om nogle eksempler, hvor vi har undret os over, at man faktisk anvender livstidsstraffen, men det er jo for så vidt en helt anden diskussion, og det er derfor, jeg gerne vil høre, om hr. Torben Lunds bemærkninger ikke først og fremmest er en kritik af praksis, som vi kender den i dag.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Nej, det er det såmænd ikke, hr. Lenger. Der er jo i straffeloven fastsat betingelser for, hvornår man kan anvende forvaringen, og i de tilfælde anvender man så forvaringen. Er de betingelser så ikke opfyldt, og føler domstolen, at her er en situation, hvor det vil være uforsvarligt på grund af forbrydelsens karakter og dens grovhed i øvrigt at fastsætte et bestemt åremål for afsoningen, ja, så vælger man livstidsstraffen.

Jeg har ikke noget grundlag at kritisere den gældende praksis på, men det er jo VS, der ønsker at afskaffe livstidsstraffen, og dér er det så, jeg siger, at skal man det, så er vi nødt til at finde noget andet, der kan træde i stedet.

Jeg har så peget på, at jeg gerne vil gå ind i en drøftelse af, hvordan resocialiseringsbestræbelserne over for disse mennesker kan blive intensiveret i forhold til den afsoning, de har i dag. Det vil jeg meget gerne være med til at drøfte, og det er jeg egentlig over-

[Torben Lund]

bevist om at justitsministeren gerne deltager i.

Hagen Hagensen (KF):

VS har her genfremsat et lovforslag, som vi havde til behandling i fjor i en meget stor pakke af forslag fremsat af VS på retsplejens område. Dengang fik forslaget ikke nogen særlig stor omtale under debatten, og man kunne måske i år sige, at det behøver de heller ikke at få nu.

Alligevel synes jeg, der er grund til at gøre nogle bemærkninger om spørgsmålet om livstidsstraf, denne tidsubestemte straf, som vi har for en række meget grove lovovertrædelser. Jeg må måske minde om, at det drejer sig om angreb på statens sikkerhed og selvstændighed, på vores statsforfatning, på statsmagten, på dette høje ting, altså landsforræderi, højforræderi og spionage, og for den sags skyld også om terrorisme. Det drejer sig om en række almenfarlige lovovertrædelser af særlig grov karakter, brandstiftelse, hvor man udsætter menneskers liv for fare, sprængninger rundt omkring, hvor lignende kan blive følgen, og for det overlagte manddrab, for mordet, og det synes jeg der er grund til at understrege. Jeg tror, jeg er i overensstemmelse med den almindelige retsbevidsthed, når jeg siger, at der for disse meget grove lovovertrædelser må være mulighed for at idømme livstidsstraf. Det er hensynet til befolkningens retssikkerhed, altså alle andre set i forhold til den lovovertræder, over for hvilken livstidsstraffen anvendes. Dér er der for mig ingen tvivl om, at vurderingen må falde ud til, at det er befolkningen, der skal skærmes, så den kan leve i ro og fred. Det må gå ud over den, der har begået lovovertrædelsen.

Jeg deler ikke forslagsstillernes syn, at livstidsstraf er uden præventiv virkning. Jeg tror det ikke. Det kan være svært at eftervise, men jeg tror i hvert fald ikke, man helt kan udelukke det.

Den livstidsdømtes forhold og muligheder er ikke udsigtsløse, således som forslagsstillerne skriver det i bemærkningerne, hvor det jo også er anført, at prøveløsladelse for livstidsdømte kan ske efter et tidsforløb af ca. 13–22 år. Det er et meget langt tidsrum, det vedgår jeg, men det er dog ikke så langt fra, hvad der er gældende for så vidt angår tids-

bestemte straffe på op til maksimalt 16 år, eller, hvis man bruger forhøjelsesbestemmelsen, som vist sjældent bringes i anvendelse, op til 20 år.

De livstidsdømte har trods alt mulighed for at vende tilbage til samfundet, og naturligvis skal de forberedes til det under afsoningen, så udsigtsløst synes jeg ikke man kan sige det er.

Straffelovrådets betænkning må afventes, så vi kan få en samlet bedømmelse af straffesammenhængen, herunder også vurdere, for hvilke områder livstidsstraf skal bevares, men på forhånd mener jeg, at livstidsstraf må fastholdes som en nødvendig mulighed for de allergroveste forbrydelser inden for de fleste af de områder, hvor det nu er gældende.

Justitsministeren har ret i – og hr. Torben Lund har også nævnt det – at der kan ske en ændring af brugen af forvaring, der også er tidsubestemt, hvis livstidsstraffen afskaffes.

Jeg synes ikke, tidspunktet for genfremsettelsen er særlig velvalgt, når vi ved, at vi skal til at bedømme strafferammer i forbindelse med den betænkning, der kommer fra straffelovrådet, og jeg må tilkendegive, at det konservative folkeparti er imod gennemførelsen af dette lovforslag.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Bjørn Elmquist, ikke kan være til stede, skal jeg kort på venstres vegne afvise dette forslag.

Vi finder stadig i venstre, at der er forbrydelser, som er så grove og så kyniske, at samfundet må skride ind med denne alvorlige, men meget sjældent anvendte sanktion, som livstidsstraffen er, også for at beskytte de lovlidige borgere.

Der har jo mellem hr. Torben Lund og hr. Leif Hermann været den gamle juridiske diskussion, vi kender fra universitet om, hvorvidt det altid er rigtigt, at nogle af disse drabsmænd får livstidsfængsel, men lad os dog bare være enige om, at der altså er forbrydelser, som er så grove, at også den almindelige retsfølelse kræver, at det bliver livsvarigt fængsel. Fremfor at få den dér lidt juridiske diskussion lad os dog så hellere se på, som hr. Torben Lund var inde på det, om vi så kan ændre indholdet af livstidsstraffen.

[Birthe Rønn Hornbech]

Jeg advarer altså imod, at man begynder at vende op og ned på tingerne. De, der i dag er idømt livsvarigt fængsel, har alle sammen andre menneskers liv på deres samvittighed.

Vi afviser altså forslaget, som det foreligger.

Leif Hermann (SF):

Jeg vil indledningsvis sige, at jeg nu ikke synes, det ligefrem er nogen juridisk diskussion, der er problemet her. Det er under alle omstændigheder en diskussion om, hvilken moral man har i sin måde at reagere over for lovovertrædelser på. Der forekommer det mig, at livstidsstraffen set i forhold til de almindelige strafformål unægtelig er noget problematisk. Der er vist ikke noget videre generalpræventivt i livstidsstraffen; det er i så få situationer, der idømmes livstidsstraf, at man ikke rigtig kan forestille sig, at det skulle have nogen særlig generalpræventiv funktion.

Det specialpræventive forbyder princippet livstidsstraffen egentlig overhovedet at komme ind på, og som det også har været nævnt, er der selvfølgelig heller ikke principielt noget resocialiseringsformål, når man bruger en livstidsstraf.

Derimod er der tydeligt – og det er fremgået af det, hr. Torben Lund har sagt, og i nogen grad af det, fru Birthe Rønn Hornbech har sagt – et hævnmotiv, et motiv, der tydeligt tilsigter, at man skal påføre den pågældende, der straffes med livstidsstraf, en lidelse og altså en lidelse, der i denne sammenhæng hedder: enten er det for altid, man er begravet, eller også er det i hvert fald på et så ubestemt antal år, at det i sig selv udgør en tillægsstraf ud over selve frihedsberøvelsen. Det er ikke værdigt for et samfund, der vil kalde sig humant eller civiliseret, at have en sådan strafmulighed.

Vi er i socialistisk folkeparti ikke videre imponerede over de resultater i det hele taget, der opnås ved brug af frihedsstraf, og vi har tidligere i det kriminalpolitiske forslag, som vi fremsatte i efteråret, forsøgt at tage stilling til en lang række alternativer til brugen af frihedsstraf.

Vi synes, at det forslag, venstresocialisterne her har fremsat, er et overordentlig sympatisk og moderat forslag. Det, der kan opnås med livstidsstraf – hr. Torben Lund og

fru Birthe Rønn Hornbech var inde på, at man muligvis skulle se på indholdet af afsøningen – kan naturligvis opnås på de 16 år, som forslaget nævner.

Vi synes altså, at det er et godt forslag, og kan tilsige al mulig støtte under udvalgsarbejdet.

Bernhard Baunsgaard (RV):

I dette forslag fra VS er baggrunden for forslaget ikke nævnt, men som flere af de tidligere ordførere har været ind på, er det jo mordet i sin tid på 4 politifolk på Amager. Det er nu 20 år siden.

Det er for mig klart, at politiet, hvis pligt det er at gribe ind mod folk, der forstyrrer roen i samfundet, er en særlig udsat gruppe, og at det derfor er rimeligt, at vi anvender den hårdeste straf, når der sker mord på politifolk.

Sidste gang vi behandlede dette forslag, var det i forbindelse med en række andre forslag fra VS, bl.a. et forslag om, at vi burde vurdere, hvad det var, vi ville opnå med vores straffesystem. Spørgsmålet »hvad skal det nytte?« er også her særdeles vel anbragt. Hvad er det, vi håber at opnå med det straffesystem, vi har? Er det at forhindre nye forbrydelser begået af den samme forbryder, eller er det noget andet? Hvis det nu er at forhindre det samme menneske i at begå en forbrydelse af samme art igen, må vi fortsætte med at spørge os selv: er fængsel så den rette måde at forhindre dette menneske i at begå en tilsvarende forbrydelse, eller kan vi bruge forvaring?

Hvis svaret på vores spørgsmål om, hvad det skal nytte, er, at det er hævn fra samfundets side, så er vi ude over al diskussion, for hævn kan man aldrig diskutere fornuftigt; det næste er jo nemlig, at der sker hævn fra anden side, og så er vi inde i en aldrig afsluttet cirkel.

Så er der spørgsmålet, om det, vi håber på, er en generalprævention – jeg tror, det var den konservative ordfører, der var inde på dette – altså at forhindre andre i at gøre det samme. Hvis det er det generalpræventive, vi ønsker, må vi gøre os klart, at det ikke ved nogen undersøgelse er konstateret, at det skulle være mere afskrækkende at blive idømt livstid end det, som VS foreslår, nemlig 16 år.

[Bernhard Baunsgaard]

Endelig må vi ved brugen af fængsel inddrage det spørgsmål, som advokat Bent Nielsen er inde på i sin bog, nemlig at dette at holde et menneske i fængsel i mere end 6-8 år bare er en yderligere nedbrydelse af dette individ som menneske.

Jeg kan ikke anbefale, at vi gennemfører VS' forslag i dag. Men det forekommer mig, at vi er nødt til at afklare spørgsmålet: »Hvad skal det nytte, det straffesystem, vi har?« Under den vurdering tvivler jeg stærkt på, at man kan nå til en fornuftig begrundelse for at fastholde straffen fængsel på livstid.

Birgith Mogensen (CD):

I bemærkningerne til lovforslaget siger hr. Lenger, at VS i enhver henseende finder livstidsstraffen meningsløs. Over for dette bombastiske udsagn mener CD lige så bombastisk præcis det modsatte.

Vi føler os overbevist om, at en så hård dom som en ikke-tidsbestemt straf i allerhøjeste grad virker generalpræventivt, og det er jo det, der hovedsagelig er meningen med livstidsstraf.

Vi må erindre os, at livstidsstraf kun idømmes, når der er tale om virkelig frygtelige forbrydelser, hvor én eller flere personer bliver myrdet af mennesker, om hvis handlinger ingen formildende omstændigheder kan påvises.

Det er en kendsgerning, at netop de grove forbrydelser som vold, drab og terror er optrappet i de senere år. Derfor finder vi, at dette VS-forslag er malplaceret, og jeg er sikker på, at hovedparten af den danske befolkning mener det samme.

CD tilstår ærlig og redelig, at vi mener, enkelte af de forbrydere, der idømmes livstidsstraf, faktisk burde afsondres fra det øvrige samfund hele deres liv; af hensyn til landets borgere er det simpelt hen risikabelt at løslade dem.

At denne CD-indstilling ikke må opfattes generelt, siger sig selv. Naturligvis vil de fleste livstidsstrafafsondere forsat kunne prøveløslades som hidtil praktiseret – selv umennesker forandrer sig jo. Det vil dog fortsat bero på den afgørelse, som den til enhver tid siddende justitsminister tager i de til enhver tid individuelle livstidsstraftilfælde.

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Kristeligt folkeparti kan ikke medvirke til dette forslag, som det foreligger, fordi det er taget ud af den sammenhæng, som VS havde det i tidligere. Men ellers er vi i kristeligt folkeparti enige i mange af de initiativer, der foreslås fra VS; vi ønsker dem blot ikke udført på samme måde.

Vi tror også, det er nødvendigt at se på fængselsforholdene, hvem vi putter i fængsler, hvor længe vi gør det, hvad der sker, mens de er der, og hvad der sker, når de lukkes ud. Det tror jeg alle partier i folketinget er enige om er vigtigt at få undersøgt.

Det er meget svært for den, der ikke er dommer og ikke er inde i en sag, at vurdere rimeligheden af at bruge livstidsstraf, men vi ved i hvert fald, at straffen kun bruges, når der foreligger en alvorlig forbrydelse. Så kan man fra SFs side tale om, at det er hævn – og det kan der måske også være andre der mener – men det kan jo også skyldes, at man ikke føler sig sikker på vedkommende, at man ikke med tryghed kan sende vedkommende ud i samfundet igen.

Men det, der er væsentligt, er at tilbyde de mennesker, man sætter i fængsel, en behandling. Det nytter ikke noget, at man bare lukker folk ind og ud igen og i øvrigt lader dem få lov til at arbejde en lille smule og ellers blive vartet op. Der bør foregå en behandling i fængslet, sådan at den, der forlader fængslet, er i stand til at klare sig, og således, at vedkommende ikke automatisk, som det er tilfældet i dag, kommer ud i nye forbrydelser. Man kan ikke isoleret i dag afgøre, om der skal bruges livstidsfængsel, eller om man skal bruge andre strafformer; disse spørgsmål må vi drøfte grundigt i udvalget.

Jeg tror, at samfundet kunne spare mange penge og redde mange menneskeskæbner, hvis man havde nogle alternative strafformer, som måske slet ikke behøvede at være fængsel, og hvis man gennemførte det forebyggende arbejde, jeg omtalte før.

Kristeligt folkeparti finder, at dette her er et uhyre vigtigt område, men der er ikke tale om hævnmotiver. Jeg ved godt, at mange er ængstelige og vil blive det yderligere, hvis tinget behandler disse spørgsmål sådan, at de får indtryk af, af den, der har begået et eller andet mod samfundet, faktisk forherliges. Men det tror jeg ikke der er noget parti herinde der ønsker, selv om folk måske kan få indtryk af det. Jeg tror, det er vigtigt, at vi

[Inger Stilling Pedersen]

får skabt en holdningsændring på dette område, dels ved at forebygge, at der sker noget, dels ved sætte alle ressourcer ind på at få børn, unge og ældre, der er kommet ud i kriminalitet, ud af det igen, og endelig, hvis det er nødvendigt, at anbringe dem i fængsel eller idømme dem en alternativ straf og i den periode at forsøge at finde ud af, hvad der er årsagen til, at de er kommet ud i kriminalitet, og prøve at fjerne disse årsager. Man kan selvfølgelig aldrig nogen sinde løse alle problemer, men noget kan vi gøre, og hver gang vi får et emne op her i folketinget, får vi en mulighed for at gå i gang med virkelig at få gjort noget ved sagen.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Så vidt jeg kunne forstå på fru Inger Stilling Pedersen, afviste fru Inger Stilling Pedersen, at der kunne ligge noget hævnmotiv til grund for at holde folk indespærret mere end 16 år. Fru Inger Stilling Pedersen var inde på, at det muligvis skyldtes, at man ikke var helt sikker på disse mennesker, hvis de blev lukket ud efter 16 år.

Jeg vil bede fru Inger Stilling Pedersen konkretisere det en lille smule. Hvad er det, man ikke er sikker på? Er det en gentagelse af den forbrydelse, der er tale om, efter at man har haft den pågældende siddende i 16 år og har haft mulighed for at påvirke den pågældende, eller hvad er det for en sikkerhed? Hvad er det, vi ikke kan klare inden for 16 år, som vi i princippet skal bruge en tidsbestemt straf til?

(Kort bemærkning).

Inger Stilling Pedersen (KrF):

Jeg kan ikke gå dybere ind i de psykologiske spørgsmål og andre behandlingsformer, for det er jeg ikke uddannet til, men jeg tror, at der i fængslerne er mennesker, som, selv om de har siddet der en hel del år, alligevel kan udgøre en fare både for sig selv og for andre, når de kommer ud, og det må man tage hensyn til. Om de så skal blive i fængslet eller de skal ind under en eller anden form for behandling eller anbringelse et andet sted, kan man diskutere, men det vil være forkert, hvis man siger til en indsat: nu er der gået 16 år, nu skal du lukkes ud, for hvis

vedkommende så begik en ny forbrydelse, ville folk jo reagere meget voldsomt både mod de politikere, der har truffet beslutningen, og mod dem, der har begået forbrydelsen. Derfor kan vi ikke bare definitivt sige, at dette er det rigtige – det kan godt være, det er det – jeg mener bare, det skal undersøges langt dybere, og at vi skal have nogle fagfolk ind i diskussionen.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Nu skal vi til at passe på. Det er, som om hr. Leif Hermann vil give det udseende af, at grunden til, at man mener, at ikke alle kan få en tidsbestemt straf, er, at man er hævn-tørstig. Hvis det skal være niveauet for diskussionen, tror jeg, at enhver mulighed for at finde en fornuftig løsning på disse problemer er ude af billedet.

Hr. Bernhard Baunsgaard stillede et meget relevant spørgsmål, nemlig: hvad skal det hele bruges til? Hvad er det, vi vil opnå? Det synes jeg var et godt spørgsmål, for det lader hele hævnmotivet være fuldstændig ude af billedet. Det drejer sig jo ikke om at hævne nogen, men om, at vi står med en mindre gruppe meget grove forbrydere, over for hvem det ville være meget svært at påtage sig ansvaret for ved et bestemt åremåls udløb at løslade dem og lade dem komme ud i samfundet igen. Det, det drejer sig om, må være at undgå nye forbrydelser også fra disse personer, hvis karakter vi måske ikke har fuld tillid til. Det, det drejer sig om, er at beskytte borgerne, at undgå, at vi får flere ofre. Der er ikke andre motiver, tror jeg jeg kan sige på alles vegne, hos os, der er betænkelige ved blot uden videre at ophæve muligheden for at afsondre forbrydere ud over et vist åremål. I øvrigt har vi jo i forvejen vores forvaringsbestemmelser. Er de også efter hr. Leif Hermanns mening udtryk for et hævn-motiv? Det vil jeg da ikke håbe.

(Kort bemærkning).

Hagen Hagensen (KF):

Egentlig kunne jeg afstå fra denne korte bemærkning, fordi hr. Torben Lund så klart har sagt meget af det, jeg også mener. Jeg vil gerne ramme en pæl igennem de ord, der har været nævnt om, at der skulle være tale om

[Hagen Hagensen]

hævn over for de dømte. Det er der ikke. Der er tale om en sanktion over for de lov-overtrædelser, der er begået, og så kan man drøfte, om den skal standse ved 16 år i udmålt tidsbestemt straf eller man skal kunne dømme til fængsel på livstid. Der er ikke nogen hævn i dette. Hr. Bernhard Baunsgaard nævnte Bent Niensens bog, hvor det siges, at straffe over 6-8 år bare er af det onde. Ja, jeg tror da gerne på, at man efter 6-8 år ikke kan komme længere i henseende til påvirkning af den dømte, men vi har et sanktionssystem, der udmåler straf på bestemt tid op til 16 år, et forhold, som ej heller VS med dette forslag vil tage bort, og så har vi altså problemet om dem, der bliver dømt på livstid, fordi de har begået de allervorste overtrædelser.

Hr. Leif Hermann anskuer det hele ud fra forholdet til den enkelte dømte, og hvad der angår ham. Jeg vover at gentage – og jeg bedømmer det efter min mening med større ret, end hr. Leif Hermann gør – at vi ud fra det hensyn, vi skylder alle andre: at have ro og orden her i dette land, må lade den enkelte, der har begået de meget, meget grove forbrydelser, lide derunder. Lad os vurdere, om vi kan klare noget, der i nogen grad løser disse problemer. Vi kan ikke umiddelbart gennemføre det, man her har foreslået.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Nu forstod jeg på hr. Torben Lund og måske lidt mindre markant på hr. Hagen Hagensen, at det nærmest er en uartighed at bringe spørgsmålet om hævnmotiv ind. Hr. Torben Lund erindrer sikkert fra sit studium af strafferetten i sin tid, at der var et motiv til et sanktionsvalg, der kunne hedde repression. Jeg har bare oversat udtrykket repression med gengældelse, hævn. Hr. Torben Lund kan kalde det, hvad han vil. At der kan ligge sådanne motiver bag ved et sanktionsvalg, er vist utvivlsomt. At vi ikke gerne vedkender os den slags motiver, er noget helt andet, men jeg kan i hvert fald ikke finde frem til ret mange andre motiver ved at idømme en livstidsstraf end netop gengældelsen eller repressionen. Så siger hr. Hagen Hagensen, at det ikke har noget med hævn at gøre, at det skam er en sanktion, man udmåler i forhold til den begåede forseelse eller forbrydel-

se. Ja men det modsiger ikke, at motivet eller en del af motivet bag sanktionen udmærket kan være af repressiv natur.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

I den diskussion, vi bør have om, hvilken nytte vi håber at få af vores straffesystem, er der ét forhold, som jeg synes skal med, og det er det, at vi må tage hensyn til stemningen i samfundet som helhed, ikke i den aktuelle situation. Det er klart, at der er en eksalteret stemning i samfundet i det år, hvor Palle Sørensen myrder de fire politifolk, og at man ikke kan diskutere det på det tidspunkt. Men vi må tage hensyn til, at stemningen i samfundet som helhed er, at der skal ske et eller andet med disse meget grove forbrydere. Det er akkurat, som – undskyld, billedet virker måske lidt voldsomt – når vi står i kø, så finder vi os i at stå i kø, så længe alle andre også står i kø. Det er klart, at der må være en sanktion, når nogen overtræder roen i samfundet. Men jeg tror, det er væsentligt, at vi fortsætter diskussionen netop med udgangspunktet »hvad skal det nytte?«, »hvad er det, vi håber at nå med vores straffesanktion?«, også over for den fastlåste stemning, der er i samfundet. Jeg har på fornemmelsen, at der i almindelighed er en bred opfattelse af, at fængsel nytter. Jeg tror altså ikke på det, men vi må fortsætte diskussionen og gerne med udgangspunkt i VS-forslaget.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Hr. Leif Hermann behøver såmænd ikke at belære mig om forskellen eller ligheden mellem hævn og repression; jeg kan godt huske Hurwitz' lærebog, så nogen juridisk belæring behøver hr. Leif Hermann ikke at komme med, og det var overhovedet ikke det, det drejede sig om. Det, det drejer sig om, er, at hr. Leif Hermann her fra talerstolen siger, at han ikke kan se andet motiv til at opretholde muligheden for at afsondre folk ud over et bestemt åremål, end at det skulle være hævn. Dermed har hr. Leif Hermann også sagt, hvad det er for en følelse, hr. Leif Hermann mener vi andre er besjælet af, som kan se det formål, at vi i særlige tilfælde gerne vil beskytte borgerne ud over et

[Torben Lund]

bestemt åremål. Når det er hr. Leif Hermanns opfattelse, tror jeg, det vil blive meget svært at få nogen til at gå ind i seriøse forhandlinger om dette spørgsmål; jeg agter i hvert fald ikke at lægge ryg til.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Nu drejer denne diskussion sig ikke om, hvilke personlige motiver hr. Torben Lund lægger til grund for sin vurdering af livstidsstraffens nødvendighed eller rimelighed. Den drejer sig om at forsøge at analysere generelt, hvilke motiver der kan være også i samfundet til at opretholde livstidsstraffen, og det er det, jeg har argumenteret imod. Det er derfor, jeg har fremdraget repressions- eller gengældelseelementet, som naturligvis spiller en rolle også i denne sammenhæng.

At hr. Torben Lund kommer herop og truer med, at der sandelig ikke kan blive nogen seriøs diskussion ud af det, hvis man inddrager et helt velkendt motiv til brug af straffesanktioner, undrer mig en hel del, når jeg ellers kender hr. Torben Lunds fornuftige indstilling til disse spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Torben Lund (S):

Ja men hr. Leif Hermann, når man siger, at det er det eneste motiv, man kan tænke sig for at opretholde en sanktion ud over et bestemt åremål, har man også sagt, hvad det er for en holdning, man mener vi, der er betænkelige ved den del af forslaget, har. Derfor er jeg nødt til at sige til hr. Leif Hermann, at så er der andre, vi må forhandle med om at få forbedret disse regler.

Poulsen (FP):

Det er altid interessant for en lægmand at overvære, når juristerne ryger i totterne på hinanden, men det er ikke det, vi skal diskutere her. Somme tider får man en mærkelig fornemmelse af, at man fra socialistisk side, VS, SF, mener, at alt kan bruges til at bryde det borgerlige samfunds ordens- og retsregler ned. Man sætter jo ikke noget andet i stedet, og i de socialistiske lande, som de to herrer jo må formodes at acceptere, hvis de kommer til magten her, er det jo helt anderledes hårde straffe, der falder. Der er

man ikke nær så blødsøden, som man er her; det er det med at sætte ræven til at vogte gæs.

Som hr. Bernhard Baunsgaard har sagt, tror jeg også, at baggrunden for dette lovforslag er sagen om politimorderen. Selvfølgelig er der da ikke tale om hævn; det er noget mærkeligt noget at komme med, at samfundet hævner. Samfundet beskytter, og samfundet skal værne om retsopfattelsen. Der er vel ingen af os, der synes, det er sjovt og rart at skulle spærre folk inde for livstid, og det er vel også så få, det drejer sig om, at det er undtagelser, der bekræfter reglen. Men det kan jo være nødvendigt at have den mulighed, så alene af den grund kan vi selvfølgelig ikke støtte lovforslaget.

Lenger (VS):

Jeg vil gerne starte med at sige tak for de indlæg, der har været, og jeg vil især sige tak til hr. Leif Hermann og hr. Bernhard Baunsgaard, der har forfægtet de samme synspunkter, som ligger bag vores forslag.

Både ministeren og hr. Torben Lund var inde på, at hvis man afskaffer livstidsstraffen, så vil det, som ministeren udtrykte det, føre til en ændret brug af forvaring. Dertil vil jeg gerne sige: det kommer vel egentlig an på, hvad folketinget beslutter. Hr. Torben Lund sagde det på en lidt anden måde. Han sagde, at der må ses på nogle muligheder for behandling, og nævnte specielt én gruppe, som han kaldte de abnorme. Det kan jeg for så vidt kun være enig i, men det er dog utroligt, at vi skal til at tale om at afskaffe livstidsstraffen for at få en diskussion om i stedet at iværksætte behandling ved begåelse af de alvorligste forbrydelser. Det er vel noget, der er nødvendigt også for andre forbrydelser.

Jeg er enig med hr. Torben Lund i, at vi udmærket kan se på nogle helt andre foranstaltninger, og hvis de kan overflødiggøre livstidsstraffen, er det kun godt. Hvis det omvendt er sådan, at diskussionen om at afskaffe livstidsstraffen fører til en diskussion om en behandling i stedet for, er det ekstra godt.

Så nævnte hr. Torben Lund yderligere nogle forbrydelser, som i dag fører til livstidsstraf, eksempelvis terrorisme. Det kan vi da godt diskutere, og det bør vi nok også, for det er medtaget i vores forslag, men det er jo

[Lenger]

ren teori. Vi har i dag stort set kun livstidsstraf for fuldbyrdede, decideret forsætlige drab.

Man kan godt rejse en diskussion om samfundets pligt til at beskytte borgerne mod personer, der er farlige for andre, men efter min mening er det en helt anden diskussion end diskussionen om livstidsstraffen, for den drejer sig om en straf, mens diskussionen om at beskytte borgerne og samfundet mod farlige personer er en helt anden. Vi har jo også bestemmelser, der kan beskytte borgerne mod farlige personer, allerede før de har begået kriminalitet, og det er i den forbindelse, den diskussion hører hjemme, efter min mening.

Jeg synes, det er interessant at se på, hvem det er, der får livsvarigt fængsel, som er vort samfunds hårdeste straf. Ganske vist ligger den eneste undersøgelse, der er lavet om spørgsmålet, noget tilbage i tiden, idet den dækker perioden fra 1933 til 1957, men intet tyder på, at tendensen har ændret sig siden. Den pågældende undersøgelse blev lavet af Svend Gram Jensen, og den viste, at af 47 livstidsdømte kom langt de fleste fra småkårshjem. 1/3 af dem havde været under børne- og ungdomsforsorg, og 3 havde været anbragt under det daværende børneværn. Kun 4 ud af de 47 havde frekventeret andre skoler end folkeskolen. Kun 4 ud af de 47 havde en faglig uddannelse – det var 2 mekanikere, 1 skrædder og 1 kolonialkommis. 28 havde ikke selvstændig bolig. Det er med andre ord samfundets svageste, der især udsættes for denne straf og altså især bringer sig ud i de situationer, hvor de begår fuldbyrdet forsægtligt manddrab, som jo er den eneste lovovertrædelse, der i praksis giver anledning til anvendelse af livstidsstraffen.

Når Svend Gram Jensens undersøgelse dækker netop tidsrummet fra 1933 til 1957, er det først og fremmest, fordi han ville se, hvad der faktisk skete de pågældende, efter at de var blevet idømt straffen, og efter at de eventuelt var blevet løsladt igen. Det vil sige, at oplysningerne for så vidt går helt op til 1970'erne. Den faktiske afsoningstid ligger på fra 8-9 år som det mindste og op til 29-30 år som det højeste. Tyngden ligger mellem 12 og 16 år, men der er en meget stor spredning.

Disse tal viser, hvor uheldigt det er at bruge en sådan i realiteten ubestemt straf, for

der vil ske en overordentlig stor forskelsbehandling, og det er i realiteten overladt til en instans uden for domstolene, nemlig justitsministeren, at træffe afgørelsen – med den risiko for usaglige hensyn, som dette indebærer, uanset hvem der sidder i ministerstolen.

Man kan f.eks. sagtens forestille sig en justitsminister udsætte en benådning, som ellers kunne være sagligt velbegrundet, på grund af pres fra en stærk organisation eller under henvisning til en påstået retsbevidsthed, som vi ellers sætter en ære i at holde uden for i hvert fald strafudmålingen.

Hvad der også er værd at lægge mærke til, er, at der ikke findes ét tilfælde af gentagelse af tilsvarende kriminalitet hos dem, der er benådet efter en livstidsstraf. Der findes end ikke tilfælde af grov kriminalitet efter benådning fra en livstidsstraf.

Ser vi mere principielt på livstidsstraffen, så er forudsætningen, at man er egnet til påvirkning gennem straf, hvad det så vil sige, for tager vi udtrykket for pålydende, så skal påvirkningen vel gå ud på at gøre dette menneske egnet til igen at fungere i samfundet. Allerede af den grund er det klart, at han må løslades engang, og at det erklærede formål er en resocialisering. Men ingen tror på, at man kan resocialisere under indespærring på ubestemt tid, og personlig er jeg endda overbevist om, at man ikke kan resocialisere overhovedet under en langvarig fængselsstraf. Den vil tværtimod virke menneskeligt nedbrydende, og det får mig til at sige, at når forslaget rent teknisk er udformet på den måde, at vi foreslår 16 års fængsel som maksimumsstraf i straffeloven, er det alene, fordi forslaget kun går ud på at afskaffe livstidsstraffen, mens diskussionen om langvarige straffe i øvrigt hører hjemme i forbindelse med et andet lovforslag.

Livstidsstraffen har ikke kun alle de langvarige straffes ulemper, men også nogle flere, herunder især problematikken med det tidsubestemte, det vilkårlige og det retssikkerhedsmæssigt betænkelige. Eksempelvis kan en livstidsdømt fange jo end ikke få modregnet varetægtsfængsel og isolation, som andre dømte kan. Man kan ikke modregne i en ubekendt faktor, det er simpel matematik.

Jeg har i øvrigt set med stor glæde, at der oven i købet er politiorganisationer, som anbefaler en afskaffelse af livstidsstraffen. Det synes jeg er både interessant og positivt.

[Lenger]

Vi må også erkende, at opfattelsen af livstidsstraffen har ændret karakter. Da den kom ind i straffeloven i 1930 som hårdeste straf, efter at dødsstraffen var delvis afskaffet, opfattede rigsadvokaten den som »en af retssikkerhedshensyn motiveret varig uskadelig-gørelse« – for nu helt ordret at bruge hans udtryk. Med en sådan opfattelse er det selvfølgelig logisk – bortset fra, at strafegnedheds-kriteriet forekommer noget teoretisk – at man når frem til den praksis, som man har i dag. Men i dag anvendes den som en straf, der principielt ikke adskiller sig fra andre straffe, og først og fremmest sker der jo næsten undtagelsesfrit en løsladelse på et tidspunkt. Derfor duer justitsministerens indvending efter min mening heller ikke, hvor han siger, at der findes så farlige kriminelle, som har begået så alvorlige forbrydelser, at vi bør have denne straf, for hvis det var tilfældet, at der fandtes så farlige forbrydere, skulle man jo slet ikke løslade på et senere tidspunkt, og det gør man dog trods alt. Jeg har svært ved at forstå, hvad det er, man kan opnå på f.eks. 20 år, som man ikke kan opnå på 16 år.

Derfor forekommer det også logisk, at tidspunktet fastsættes i selve dommen. Det er jo en tanke, som også regeringspartierne er inde på i deres eget forslag om at ændre prøveløsladelsesinstitutionen, bl.a. for at bringe den faktiske afsoningstid i bedre overensstemmelse med den afsagte dom, et synspunkt, som hr. Hagen Hagensen og ministeren har stået på denne talerstol for ganske nylig og argumenteret for. Det ligger jo også meget klart bag det forslag, som vi har stillet her, at der ikke bør være så stort et svælg mellem den afsagte dom og det faktiske afsoningstidsrum. Der benådes i alle tilfælde på et eller andet tidspunkt, og det er godt, men konsekvensen må så være, at den straf, som altså ikke mere anvendes efter pålydende, i stedet bliver afskaffet, ligesom også dødsstraffen i princippet blev afskaffet i 1930, efter at der i, så vidt jeg husker, 38 år var bevilget benådning i alle tilfælde, og ligesom den kvalificerede dødsstraf blev afskaffet i 1866, efter at der i mindst en snes år var bevilget benådning i alle tilfælde.

Man kan godt sige, at vi i virkeligheden står i en tilsvarende situation, hvor vores straffelovs hårdeste straf har ændret karakter. Den bruges ikke mere efter pålydende. Det

er den samme situation i dag som den, der var op til 1930 og op til 1866, og man ender nok også med at afskaffe livstidsstraffen og gå over til at løslade på et tidligere tidspunkt.

Jeg håber, at den debat, der har været i dag, i det mindste kan føre til, at vi kan snakke videre om tingene, også med hr. Torben Lund, for selv om hr. Torben Lund var afvisende i sin holdning til selve forslaget, er hans idé om at gøre noget andet end at idømme livstidsstraf, at indføre behandling i stedet for, en idé, som vi må tale videre om. Det er jo i virkeligheden det, det hele går ud på, og når alt kommer til alt, bør vi slet ikke begrænse os til livstidsstraffen, når vi taler om at bruge behandling og andre sanktioner som alternativ. Det er noget, der har generel gyldighed i forbindelse med hele vores straffesystem.

Justitsministeren (Ninn-Hansen):

Hr. Bernhard Baunsgaard anvendte et velkendt citat af Viggo Hørup under denne drøftelse af straffens formål. Hr. Bernhard Baunsgaard citerede selvfølgelig ganske korrekt: »hvad skal det nytte?«, ikke afarten, som vi hører undertiden: »hvad kan det nytte?«. Der ligger jo en langt større udfordring netop i ordet »skal«: man skal bedømme og vurdere, hvad dette fører til.

Jeg vil gerne sige, at den debat skal vi selvfølgelig have, og jeg glæder mig til den. Det naturlige tidspunkt må vel være, når vi får udtalelsen fra straffelovrådet. Vi må se på de generalpræventive og specialpræventive virkninger af straffen og bedømme hele straffens formål.

Men så vil jeg godt tilføje, at når dette forslag drejer sig om livstidsstraf, går der andre elementer ind i det, som jeg synes at hr. Torben Lund i sit indlæg meget præcist gav udtryk for, bl.a. dette, at der kan være personer her i samfundet, som man er nødsaget til at fastholde i en fængselssituation, når de har fået livstidsstraf.

Hr. Torben Lund rejste i den forbindelse spørgsmålet om, hvorvidt man både for dem, der skal sidde livstidsstraffen ud, og for dem, der skal sidde meget længe, og som altså ikke bliver benådet på et relativt tidligt tidspunkt, kunne få en straffereform, der mere havde forvaringskarakter. Den overvejelse vil

[Justitsministeren]

jeg gerne gå ind i. Der kan være forskellige modhensyn. Særlige foranstaltninger kan komme til at betyde øget isolation for den pågældende i forhold til den tilværelse, han havde i fængslet, o.lign. Det må vi alt sammen se på, men jeg vil gerne give tilsagn om at gå ind i den drøftelse.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget.

(Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 18. februar 1986 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 11.50
